

BIOGUMUSDAN FOYDALANISH USULLARI.

Abdurazakova Iqbolxon Abduraxmonovna

*Farg‘ona jamoat salomatligini tibbiyot instituti — Tibbiy va biologik kimyo kafedrası
Biokimyo fani o‘qituvchisi*

Annotatsiya: Biogumus tarkibida suvda yaxshi eriydigan harakatchan gummatlar fraksiysi: litiy, kaliy o‘simliklar uchun foydalidir. O‘simliklar birinchi navbatda shular bilan oziqlanadi. Ularning oz miqdori ham o‘simlik urug‘larini o‘shini va rivojlanishini tezlashtiradi, xlorofillarni hosil bo‘lishini fotosintezni kuchaytiradi, o‘simliklarga tuproq orqali mineral tuzlarni o‘tishini tezlashtiradi.

Kalit so‘zlar: Kaliforniya yomg‘ir chuvalchangi biogumus, laboratoriya, dekada, harorat, anabioz, gummatlar,

Biogumus tarkibida suvda yaxshi eriydigan harakatchan gummatlar fraksiysi: litiy, kaliy o‘simliklar uchun foydalidir. O‘simliklar birinchi navbatda shular bilan oziqlanadi. Ularning oz miqdori ham o‘simlik urug‘larini o‘shini va rivojlanishini tezlashtiradi, xlorofillarni hosil bo‘lishini fotosintezni kuchaytiradi, o‘simliklarga tuproq orqali mineral tuzlarni o‘tishini tezlashtiradi. Kop tekshiruvlarning ta’kidlashicha, fiziologik aktiv gummat moddalarni mineral o‘g‘itlarini foydalanish koeffitsientini orttiradi. Agar biogumusni mineral o‘g‘itlar bilan omihta qilib foydalanilsa, osimlik hosildorligini 35-45% ga orttiradi. Hosildorlik ortishi bilan birga ularning yetilish davri ikki haftaga qisqaradi, mahsulotni sifati yahshilanadi ya’ni ulardagi oqsil, qand va kapotinning miqdori ortadi. Gumusning ta’siri ayniqsa, o‘simliklarni boshlang‘ich rivojlanish davrida ijobiy natija beradi. Shu bilan o‘simliklarni normadan chetga chiqqanda, ya’ni qurg‘oqchilik, havo sovuganda, kislorod yetishmagan davrda va tuproq tarkibida azot miqdori ortiqcha ko‘payib ketganda foyda beradi. Biogumusning yana bir ajoyib hususiyati shundan iboratki, uning ta’sirida tuproqdagi zaharlar parchalanadi, o‘simlik mahsulotlarida ularni to‘planishini sekinlashtiradi. Shunday qilib biogumus tuproq tarkibidagi va o‘simlik mahsulotlaridagi zaharlarni kamaytiradigan modda deb qarash kerak. Bu ayniqsa, biosferani zaharlanishi va qishloq ho‘jaligi ishlab chiqarishini ortiqcha kimyolashtirish natijasida vujudga keladigan muommalarni hal qilishdan muhim ahamiyatga egadir. O‘zbekiston sharoitida qishloq ho‘jaligidan bir yilda 2-3 marotaba hosil yetishtirish uchun 10-15 kun erta yetilib, pishishi muhim ahamiyatga egadir. Bu vazifani ijobiy hal qilish uchun biogumusdan keng miqyosda foydalanish e’tiborga molikdir. Tabiiy sharoitda tuproqni gumus bilan boyishi uchun o‘simlik qoldiqlaridan faqat yomg‘ir chuvalchanglarining faoliyatida emas, balki boshqa fitosapofaklar ta’sirida amalga oshiriladi. Ular tuproqni donadorligini g‘ovakligini oshiradi, fizikaviy hossalarga va

strukturasiga ta'sir qiladi, tuproqdagi kimyoviy jarayonlarni amalga oshiradi, kimyoviy elementlarni yerda saqlanib qolishiga va stabillashishiga ta'sir qiladi. Tuproqda gumus moddalarni to'planishiga va uning unumdorligini oshirish imkonini beradi. Tuproqda gumus qanchalik ko'p bo'lsa, uning hosil beruvchi qismida havo, suv va issiqlik rejimi shunchalik yaxshilanadi, o'simliklarning oziqlanishi intensivlashadi, fotosintez jarayoni tez amalga oshadi va ularning hosildorligi keskin yaxshilanadi. Yangi hosil bo'lgan gumus kislatasini minerallar bilan o'zaro fizikaviy, ximyaviy tasiri natijasida gumusni tuproqda mahkam saqlab qolish imkoniyatini yaratadi. Biogumus - yomg'ir chuvalchaglari organik chiqindilarni istemol qilib, o'z organizimidan chiqargan ekalogik toza organik o'g'itdir. Tadqiqotchilarning ko'rsatishicha, biogumus tuproqning agrohimik fizikoximik va biologik xususiyatlariga ko'l tomonlama ijobiy tasir qiluvchi o'g'itdir. Biogumusning tarkibida ko'l miqdorda makro va mikro elementlar bo'lib, ular o'simliklar tomonidan ason o'zlashtiriladi, bundan tashqari o'simliklarni tez o'stiruvchi moddalar, vitaminlar, antibiotiklar, 20 taga yaqin mikro elementlar va foydali mikro floralari mavjud. Biogumusdan aktiv fermentaziya jarayoni bo'lishi natijasiga ko'p miqdorda biologik aktivlar hosil bo'ladi. Bu moddalar yosh nihollarni bir joydan boshqa joyga ko'chirib o'tkazganda kasallantirmaydi, ularni yangi joyda hatosiz tutib qolishini ta'minlaydi, urug'larni tez unib chiqishini tezlashtiradi, o'simliklarni kasalliklarga chidamligini oshiradi, tez o'sish va rivojlanishiga ijobiy tasir qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. T.M.Korsunova, I.A.Jigisitova, A.A.Altayev, L.V.Lejkinova, V.Yu.P arxaniva, L.V.Miskinova, "Перспективы применения пермикомпостов в экологиязации земледелия в Байкалском решоне"
2. V.A.Kasatkov, S.M.Kastikova "Действие вермикомпоста на агрохимические свойства почвы и урожайность сельскохозяйственных культур" 2002 yil
3. S.M.Lukin, L.I.Yermakova "Влияние систем землепользование на численность и биомассу дождевых червей в дерново под золотистой супесчаной почве" 2004 y. O.T.Abduraxmonov, L.A. Tursunov, A.Normuhammedov "Об оксигумате и его применение в сельском хозяйстве Узбекистане" 2002 yil
4. A.A.Lyaishev, Adaptasiya dojdeviy chervey mestnoy populyasii yuga Tyumenskooy
5. M.V.Lofovskaya "Новый технологический подход к использованию вермиккультуры при выращивании рыбопосадочного материала осётровых .2004 yil
6. S.M.Lukin "Использование органических удобрений в экологическом сельском хозяйстве" 2004 yil
7. S.L.Maksimova, V.M.Potilkin "Технология вермикомпостирования в Беларуси" 2004 y

8. V.J.Meyer “Механизм контроля популяции компостного червя *Eisenia fetida*” 2004 у
9. N.A.Mosilevich “Влияние микрогравитации на рост и плодовитость дождевых червей” 2004 у
- 10.S.L.Maksimova ,V.M.Potilkin “Технология вермикомпостирования в Беларуси” 2004 у
11. Y.V.Prosyannikov,S.M.Sichev,V.O.Mishenko,A.V.Orlov, A.V.Volkov “Применение гуминовых препаратов при возделывание огурца,томата и перца в условиях защищенного грунта”2002 у
- 12.Р.А.Поров ”Компостирование навоза сельскохозяйственных животных посредством дождевых червей-метод получения экологически чистогоорганическогоудобрения”2004у
- 13.L.V.Поркович,Е. V.Prosyannikov,Т.Ф.Вовкун “Влияние различных способов подготовки субстрата для вермикультуры и его переработки компостными червями на экологическое качество капролита” 2004 у